

TÜBİTAK TARAFINDAN YAYINLANAN ÇOCUK KİTAPLARININ İÇERİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ*

*Pınar BULUT***

*Yasemin KUŞDEMİR****

ÖZET

Bu araştırma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yayınlanan bilgilendirici türdeki çocuk kitaplarının içerik özellikleri açısından incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çocuklar için yazılan kitaplar anlaşılır bir dil ve çocuğa uygun bir konuya sahip olmalıdır. Kitapta kullanılan kâğıdın kalitesi, boyutu, kapak ve sayfaların çocuğa göreliği, kullanım kolaylığı, renkler ve resimler, kullanılan malzemenin çocuklar açısından güvenilir olması kitapların fiziksel özellikleridir. Bir çocuk kitabının sahip olması gereken içerik özellikleri ise şunlardır: Kitabın türü, kitabın teması ve yazılış amacı, kullanılan dil ve üslup, temayı verebilmek için işlenen konu, varsa eğer kahraman ve karakterler, kitapta yer alan metinlerle ilgili resimlerin içeriğe ve birbirine olan uyumu. Araştırmanın çalışma grubunu TÜBİTAK tarafından yayınlanan bilgilendirici türdeki 8-10 yaş grubu çocuk kitapları oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında 34 adet kitap incelenmiştir. İncelenen kitapların tamamının Türkçe'ye çevrilmiş kitaplar olduğu görülmektedir. Çalışmada, veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Veriler tema, konu, plan, dil ve üslup başlıkları altında analiz edilmiştir. Araştırma sonunda bu kitapların tamamının konularının fen ve teknoloji üzerine olduğu belirlenmiştir. İncelemeler sonucunda TÜBİTAK tarafından yayınlanan 8-10 yaş grubu çocuk kitaplarındaki tema ve konuların çocukların özelliklerine uygun olduğu; dil ve anlatım bakımından anlaşılabilir ve okunabilir olduğu görülmektedir. Kitaplarda çocuğa kazandırılmak istenen duygu ve düşünce ile anlatılan konuların uyumlu olduğu söylenebilir. İncelenen çocuk kitapları içerik özellikleri bakımından 8-10 yaş çocuklarının ihtiyaçlarına ve özelliklerine uygundur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Kitapları, TÜBİTAK, TÜBİTAK Yayınları

* Bu araştırma 23-25 Mayıs 2013 tarihinde Adnan Menderes Üniversitesi tarafından düzenlenen XII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi kongresinde sözlü olarak sunulan bildirinin yeniden yapılandırılmasıyla oluşturulmuştur.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Arş. Gör. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi El-mek: pnrbulut06@hotmail.com

*** Arş. Gör. Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi El-mek.yaseminakz@gmail.com

ANALYSIS OF THE CONTENT FEATURES OF THE CHILDREN'S BOOKS PUBLISHED BY TÜBİTAK

ABSTRACT

The present study was carried out to analyze the contents of the informative children's books published by the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK). The books written for children should have a comprehensible language and an appropriate topic. The quality of the paper used in the book, its size, suitability of the cover and pages for children, ease of use, colors and pictures and safety of the material used for the children are physical features of the books. Content features to be possessed by a children's book are: type of the book, theme of the book and its purpose, the language and style used, the topic addressed to give the theme, if there are, heroes and characters, the content of the pictures related to texts of the book, and their harmony. The study group of the current research consists of informative children's books written for children at the age group of 8-10 years old. In this regard, totally 34 books were analyzed. All the books analyzed are books translated from other languages to Turkish. The data of the study were collected by using one of the qualitative research methods, document analysis technique. The data were analyzed under the headings of theme, topic, plan, language and style. At the end of the study, it was found that all the books analyzed are about science and technology. Moreover, the themes and topics of the books were found to be suitable for children aged 8-10; and they are understandable and readable by this age group in terms of language and style. It can be argued that there is a consistency between the emotions and ideas aimed to be instilled by these books in children and the topics they narrate. The books analyzed are suitable for children aged 8-10 in terms of content features.

Key Words: Children's books, TÜBİTAK, TÜBİTAK Publishings

Giriş

“İyi kitaplar önce çocukların hakkıdır ve en iyi olanı çocuklara vermek yetişkinlerin görevidir” M.R.ŞİRİN

Çocuk kitapları, çocukların bilişsel, sosyal, dil gelişimi, kişilik gelişimi gibi birçok alanda gelişmesini sağlayan en önemli eğitim araçlarından biridir. Çocuk kitapları yetişkinlerin okuduğu kitaplardan farklı özellikler taşır. Bunun sebebi çocuk kitaplarının konu ve biçim özellikleri ile konunun anlatım tarzı bakımından çocuğa göre olması zorunluluğudur.

İyi bir çocuk kitabı, okuma davranışı ve eleştirel okuma becerisi kazandırırken çocukta dil gelişimini hızlandırır, anlama yeteneğini geliştirir, belleği güçlendirir, anlamlandırma ve kavrama yanında düşünme boyutunun genişlemesine yardımcı olur. Kitap, çocuğun bilişsel gelişiminde, gözlemlenme, karşılaştırma, sınıflandırma, uygulama, eleştirme ve düşünme yeteneğinin gelişiminde en belirleyici ve etkili iletişim aracıdır (Şirin, 2007: 54-58).

Okul öncesi dönemden lise dönemine kadar çocuklar için yazılan kitaplarla yetişkinler için yazılan kitaplar karşılaştırıldığında aralarında pek çok farklılık vardır. Çocuklar için yazılan

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013*

kitaplarda dilin açık ve anlaşılır kullanımı, konu seçimi ve yapılandırılması, toplumsal ve kültürel unsurların aktarılması gibi hususlarda özel bir özen gösterilmesi gerekmektedir. Bunun yanında metinlerin içeriğine uygun ve çocuk dünyasına hitabeden resimlerin de kitaplarda yer alması gerekmektedir.

Kuran'a (2011) göre çocuk edebiyatı ürünleri öncelikle bir sanat eseridir; içeriğiyle, kurmaca yapısıyla, diliyle çocukların estetik zevk ve beğenilerine hitap etmek, her şeyden önce onları eğlendirmek, sanat eserinden zevk almasını sağlamak gibi birinci dereceden amaçları vardır. "Çocuk kitapları, çocukların birçok durum, olay ve yer konusunda bilgi ve deneyim edinmelerine katkı sağlar. Çocuklar hem kendi ülkelerini hem değişik ülkeleri bu yolla tanıyabilirler" (Aslan, 2006: 190). Kitaplar sayesinde çocuklar, bazen kendilerine benzeyen, bazen farklı duygu ve sorunları yaşayan, bazen de benzer beklenti ve ilgilere sahip karakterlerle buluşurlar. Böylece öteki çocukları tanıma olanağı bulurlar (Aslan, 2006: 193). Kahramanlar aracılığıyla çocuk, yaşamı ve insan gerçekliğini tanımaya başlar. Kahramanın niteliği çocuğun yeni yaşantılar kazanmasını sağlar. Yazar iyi geliştirilmiş kahramanını kullanarak çocukla iletişim kurar. Çocuk bu kahramanlar sayesinde karşılaşıacağı sorunları çözme konusunda bilgiler edinir (Zivtci, 2006: 246).

Bunlara ek olarak çocuk kitaplarının çocuğa sağladığı faydalar şunlardır (Huck ve diğerleri, 1997; Akt: Kaya, 2006:118):

- Çocuklara, kitap okurken eğlenme ve zevk alma fırsatı sağlar.
- Çocukların iç dünyalarını zenginleştirir.
- Çocukların okudukları kitap ile kendi yaşantıları arasında güçlü bir bağ kurmasını sağlar.
- Yeni ve farklı yaşam deneyimleri ile karşılaşma fırsatı verir.
- Çocuklarda okuma-yazma farkındalığını geliştirir.
- Okuma ve yazma etkinliklerine kaynak oluşturup okuduğunu anlayabilme ve dilin düzgün kullanımını sağlar.

Çocukların birçok alanda gelişimlerine katkıda bulunan kitaplarda içerikle ilgili unsurlar "kitabın türü, işlenen konu ve tema, karakterler, dil ve üslup, plan (konu ve olayların dizilişi)" olarak sıralanabilir (Demircan, 2006; Gönen ve Diğerleri: 2011). Sever (1995) de çocuk kitaplarının içerik özelliklerini tema, konu, kahramanlar, plan ve üslup, dil ve anlatım olarak sıralamaktadır. Maltepe (2008) ise çocuk kitaplarındaki içerik unsurlarının konu, tema, karakterler, dil ve anlatım, ileti vb. olduğunu belirtmektedir.

Aşağıda içerik unsurlarından, tema, konu, dil ve üslup, kahraman/karakter ve plan açıklanmaktadır.

Tema: "Bir kitabın teması, yazarın hikâyeyi yazma amacını ortaya koyar"(Karatay, 2011: 97). Sever'e (1995) göre çocuk kitaplarında, yazarın aktarmak istediği tema ve çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışlar açık seçik belirtilmelidir. Seven (2011) ise tema için ana fikir kelimesini de kullanmakta ve eserde iletilmek istenen temel duygu ve düşünceyi tema olarak tanımlamaktadır.

Konu: Çocuk kitaplarında konu seçimi içerikle ilgili önemli unsurlardan biridir. Çünkü kitapta ele alınan konu çocuk için ilgi çekici olmalı ve onu okumaya teşvik etmelidir. "Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını ele almayan bir kitap çocuğun okuma isteğini azaltır, kitaptan uzaklaşmasına sebep olur". (Karatay, 2011: 96). Sever (1995) çocuk kitaplarında, tema ve konu ilişkisinin güçlü olması gerektiğini, konuların çocukların yaşantılarıyla ilgili olması gerektiğini ve çocukların güldürü duygusunu geliştirerek, onları eğlendirip dinlendirirken eğitmesi gerektiğini belirtmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

Dil ve Üslup: Kitabın dili en önemli içerik unsurlarının başında gelmektedir. Çünkü “dil hatalarından arınmış çocuk kitapları, çocuğun beğenisini kazanacak, çocuğa büyük yararlar sağlayacak olan okuma alışkanlığını kazanmanın da temelini atacaktır.” (Özkan ve Yılmaz, 2006:767). “Çocuk kitaplarında dil, yalın ve duru olmalıdır. Uzun ve karmaşık paragraflara yer verilmemeli, yersiz benzetme ve tasvirler yapılmamalıdır. Yüklü ve yoğun bir anlatımdan kaçınılmalıdır” (Karakuş, 2006: 42). “Çocuğun yeni kavram ve kelimeleri doğrudan öğrendiği kitaplar dilin doğasına ve kurallarına yönelik farkındalık kazanmasını sağlar”(Gönen ve diğerleri, 2011: 252).

Sever (1995) çocuk kitaplarının dil ve üslup özellikleri ile ilgili olarak şunları belirtmektedir:

- Gereksiz ve bayağı her sözcüğü anlatımın dışında bırakan bir üslup yeğlenmelidir. Anlatımda; "duruluk, akıcılık, açıklık, yakınlık, çeşitlilik ve kişisellik" etkili ve güzel bir üslup yaratmanın temel koşulları olarak görülmelidir.
- Eskimiş sözcüklerle yüklü bir anlatımdan kaçınılmalı; çocukların sözcük dağarcıklarını zenginleştirecek, duyu ve düşünce evrelerini de geliştirecek bir yaklaşım anlatımda temel ilke olarak benimsenmelidir.
- Anlatım, tek özne ve tek yüklemden oluşan kısa ve yalın cümlelerle yapılmalı; cümlelerde edilgen çatılı eylemler yerine, etken çatılı eylemler kullanılmalıdır.
- Türkçenin zengin anlatım olanakları çocuklara hissettirilmeli; çocuğun dil beğenisini geliştiren bir yaklaşımla, beş duyuya seslenen bir anlatımla üslup canlı kılınmalıdır.
- Kitaplar; dilbilgisi, yazım (imla) ve noktalama kuralları bakımından yanlışsız olmalıdır.

Karatay (2011) çocuk kitaplarında anlatımın anlaşılır olması ve kullanılan dilin de gündelik konuşma dili olması gerektiğini belirtmektedir. Dilin anlatım olanakları kullanılırken çocukların bilişsel gelişim düzeyleri de dikkate alınmalıdır. Ayrıca edebi türe, konuya, olay ve karaktere uygun anlatım biçimi kullanılmalıdır.

Üslup ise TDK Sözlüğü’nde “Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil” olarak tanımlanmaktadır. Üslup yani anlatım biçimi eserin ilgi çekiciliğini ve okunabilirliğini etkileyen önemli bir etmendir (Karatay,2011).

Kahraman/Karakter: Çocuk kitaplarındaki içerik unsurlarından biri de kahraman ve karakterdir. Bu iki kavram birbirinden farklıdır. “Bir eserde duyuş, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse” karakter olarak tanımlanırken; kahraman “roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi” olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü). Dolayısıyla bir kitapta birden çok karakter olabilir ama kahraman bir tanedir.

Kitaplardaki kahraman ve karakterler son derece önemlidir. Çünkü çocuklar okudukları kitaplardaki kahraman ya da karakterlerle özdeşim kurarlar.

Plan: “Plan; konu, kahraman ve temanın belirli bir düzen içinde çocuk kitabına yerleştirilmesidir. Bu yerleştirme edebi türe bağlı olarak birbirinden farklılık gösterir” (Parayno,1997,Akt: Seven, 2011). Sever (1995) çocuk kitaplarında, duyuş ve düşüncelerin, olayların tutarlı bir biçimde sıralanması; konu ile çocuklarda uyandırılmak istenen duyuş (tema) arasında bir bütünlük sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

Araştırmanın Amacı

Çocuklara kitap okutmak ya da önermek genellikle sınıf öğretmenlerinin ya da Türkçe öğretmenlerinin görevi olarak düşünülür. Okuyan (2009) tarafından yapılan “*Türkçe ve Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Saatlerinde Kullanılan Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçme Ölçütleri*” adlı araştırmanın sonucuna göre öğretmenler okuma saatlerinde kullandıkları kitap seçiminde, özellikle kitapların içyapı ve eğitsel özelliklerine daha çok önem vermektedirler. Dolayısıyla öğretmenler kitaplardaki içerik unsurlarına daha fazla dikkat etmektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada TÜBİTAK tarafından yayınlanan 8-10 yaş grubu çocuk kitapları içerik özellikleri açısından incelenmiştir.

Araştırmanın amacı TÜBİTAK tarafından yayınlanan ve 8-10 yaş grubuna önerilen çocuk kitaplarının içerik özelliklerinin incelemektir. Bu inceleme ile aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1-TÜBİTAK tarafından yayınlanan çocuk kitaplarında yer verilen tema ve konu hedeflenen yaş grubundaki çocukların ihtiyaç ve özelliklerine uygun mudur?

2-TÜBİTAK tarafından yayınlanan çocuk kitaplarının dil ve üslup özellikleri hedefledikleri yaş grubundaki çocukların ihtiyaç ve özelliklerine uygun mudur?

3-TÜBİTAK tarafından yayınlanan çocuk kitaplarının anlatım planı hedeflenen yaş grubundaki çocukların ihtiyaç ve özelliklerine uygun mudur?

Yöntem

Bu araştırmanın öncelikli amacı ilkökul öğrencilerinin karşılaşabileceği bilgi verici türdeki kitaplara ilişkin içerik özelliklerini ortaya koymaktır. Bu açıdan bakıldığında karşımıza popüler bilim kitapları çıkmaktadır. Kılıç’a (2009) göre “İletişim Yayınları, Cumhuriyet Kitap, İnkılâp Yayınları, Pan Yayıncılık, Evrim Yayınları, Güncel Yayıncılık, Alan Yayınları” gibi popüler bilim alanına yayınlar yapan yayinevleri olsa da yayınlanan kitap sayısı göz önünde bulundurulduğunda bu alanda TÜBİTAK başı çekmektedir. Bu nedenle bu çalışmada TÜBİTAK tarafından yayınlanan kitapların içerik özellikleri incelenmiştir.

Bu araştırma tarama türünde desenlenmiş, veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak elde edilmiştir. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları başlığı altında yetişkin kitaplığı, başvuru kitaplığı, yaşam öyküsü kitaplığı, soru kitaplığı, çocuk ve gençlik kitaplığı ve erken çocukluk kitaplığı başlıklı kitaplar yayınlamaktadır.

Çalışma Grubu

TÜBİTAK’a ait olan ve kitap satışının da yapıldığı resmî internet sitesinde (<http://esatis.tubitak.gov.tr/>) çocuk ve gençlik kitaplığı serisindeki kitaplar 3,5,6,7,8,10,12,14 yaş olarak sınıflandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu noktada TÜBİTAK tarafından Popüler Bilim Kitapları başlığı altında yayımlanan *Çocuk ve Gençlik Kitaplığı Dizisinde* yer alan ve ilkökul öğrencilerine önerilebilecek bilgi verici türdeki kitaplar ele alınmıştır. Kitapların ön kapaklarında yer alan yaş grubu önerileri dikkate alınmış en fazla bilgi verici türdeki yayının olduğu 8+ ve 10+ yaşlara önerilen kitaplar araştırma kapsamında incelenmiştir. Seçilen yaş aralığı için önerilen Çıkartmalı Matematik serisi, Matematik Sözlüğü, boyama kitapları ve artık baskısı olmayan ve satışı yapılmayan kitaplar araştırma kapsamına alınmamıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın başlangıç aşamasında amaca uygun olarak belirlenen kitaplar her iki araştırmacı tarafından okunmuştur. Bu çalışmada, TÜBİTAK tarafından yayınlanan çocuk

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

kitaplarının içerik özelliklerinin incelenmiştir. Kitapların içerik özellikleri tema, konu, plan, dil ve üslup başlıkları altında değerlendirilmiştir:

Bulgular

Bu araştırma kapsamında 34 adet kitap incelenmiştir. İncelenen kitapların tamamının Türkçe'ye çevrilmiş kitaplar olduğu görülmektedir. Kitapların 28'si belirlenen konuya yönelik olarak bilgilendirici metin niteliğinde düzenlenmiştir. Tanımlar, karşılaştırma ve kronolojik sıralama halinde bilgiler sunulmaktadır. Hikâye biçiminde tasarlanan 6 kitap ise kahraman aracılığıyla bilgi veren kitaplardır.

TÜBİTAK tarafından sekiz yaşındaki çocuklara önerilen kitapların içinde “*Minik Ansiklopedi*” ve “*Sorular ve Cevaplar*” adlı iki seri bulunmaktadır. Sekiz yaş grubuna yönelik olarak incelenen kitaplarla ilgili isim ve yazar bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Sekiz Yaş Grubuna Önerilen Kitaplar

Kitabın Adı	Kitabın Yazarı	Kitabın Çevirmeni
(Sorular Ve Cevaplar) Yıldızlar Ve Gezegenler	Robin KERROD	İbrahim PÜR
(Sorular Ve Cevaplar) Okyanuslar Ve Nehirler	Barbara Taylor	İbrahim PÜR
(Sorular Ve Cevaplar) Dünya Gezegeni	Sarah REED	İbrahim PÜR
(Sorular Ve Cevaplar) Kuşlar	Fergus Collins	İbrahim PÜR
(Minik Ansiklopedi) Bilim	Rachel FIRTH	Haydar LİVATYALI
(Minik Ansiklopedi) İnsan Vücudu	Fiona CHANDLER	Mine ŞENGEL
(Minik Ansiklopedi) Dünyamız	Felicity BROOKS	Göksel ÖZTÜRK
Vücudunuz Nasıl Çalışır	Judy HINDLEY-Colin KING	Barış Bıçakçı
Bir Zamanlar	Mary Jean McNEIL – Colin KING	Cem SOYDEMİR
Deneylerle Bilim	Helen EDOM	Feryal HALATÇI
Dünya Ve Uzay	Sophy TAHTA-Susan Mayes	Deniz Yurtören
Neden Abur Cubur Yememeliyiz?	Kate Knighton	Pınar TURANLI
Havada Karada Suda	Kate Little-Annabel Thomas	Ece Kadiroğlu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

TÜBİTAK tarafından on yaşındaki çocuklara önerilen kitaplarla ilgili isim ve yazar bilgileri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 1. On Yaş Grubuna Önerilen Kitaplar

Kitabın Adı	Kitabın Yazarı	Kitabın Çevirmeni
Ayak İzlerinin Esrarı	B.B Calhoun	Özlam Özbal
Kaybolan İpcucu	B.B Calhoun	Cem SOYDEMİR
Kırık Yumurtalar	B.B Calhoun	Cem SOYDEMİR
Geçmişi Anahtarları	B.B Calhoun	Cem SOYDEMİR
Küllerin Altındaki Sır	B.B Calhoun	Cem SOYDEMİR
Mucizeler Adasına Yolculuk	Klaus Kordon	Musa Yaşar Sağlam- Fatma Sağlam
Keşifler Ve İcatlar	Jean Louis Besson	Nedim Kula
Kuşlar	Felicity Brooks- Bridget Gibbs	M.Turan Akay
Bilimsel Deneyle	Jane Bingham	Feryal Halatçı
Bilimsel Gaflar –Doğruya Giden Yolda Serüvenler	Billy Aronson	Nermin Arık
Kutuplarda Yaşam	Kamini Khanduri	M. Turan Akay
Ekoloji	Richard Spurgeon	Deniz Yurtören
Keşifler	Rupert Matthews	Ülker İnce
Denizler Ve Okyanuslar:	Felicity Brooks	Cumhur Öztürk
Otomobiller	Clive Gifford	Ergün Tönük
Leonardo’dan Edison’a Mucitler	Struan Reid	Necmi Buğdaycı
Archimedes’den Einstein’a Bilim Adamları:	Struan Reid- Patrici Fara	Levent Aysever
Bilgisayarlar	Margeret Stephens – Rebecca Treys	Selma İkiz
Piramitleri Kim Yaptı?	Jane Chisholm, Struan Reid	Özlem Özbal Soydemir
Fizik Eğlence Ve Ötesi	Eduardo De Campos Valades	Dost Körpe

8 Ve 10 Yaş Grubu Çocuklarına Yönelik Hazırlanan Kitapların İçerik Özellikleri

Tema ve Konu Özellikleri

İncelenen kitapların ana teması çocuklarda bilimsel düşünmeyi geliştirmek ve bilimsel konularda merak uyandırmaktır. Bilimsel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmenin yanında bilim tarihi ile ilgili ilginç bilgileri sunarak çocuğun bilim ve teknolojinin nasıl geliştiğini kavraması amaçlanmaktadır.

Kitaplarının ortak özelliği belirlenen tema ve konu ile ilgili olarak öğretim yapmayı amaçlamasıdır. Bu sayede çocuğa gündelik hayatında fark etmediği olayların bilimsel alt yapısı açıklanarak bilimsel farkındalık kazandırılmaktadır. Bir diğer hedef ise 8-10 yaş grubu çocuklara bilimsel olayları ve nedenlerini açıklayarak çocukta yeni bakış açıları oluşmasına yardımcı olmaktır. Çocukların kendi kendilerine uygulayabilecekleri etkinlikler barındıran kitaplarda araştırmacı ve meraklı kahramanlar aracılığıyla çocuklara küçük birer bilim insanı olma yolunda özgüven aşılanmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

Kitaplarda fen bilimleri, doğa, uzay, teknoloji ve bilim tarihi konularına yer verilmektedir. Kitaplar çocuklara ilgilenebilecekleri alternatif konular sunmanın yanında, merak ettikleri pek çok ayrıntıyı da açıklamaktadır.

Kitaplar çocukların ilgisini çekecek konulardan oluşmaktadır, bu yaş grubundaki çocuklar her şeyin sebebini ve ayrıntılarını öğrenmek isterler. Kitaplar çocukların bu ihtiyacı karşılayabilecek düzeydedir.

Kitaplar özel bir titizlik gösterilerek çocuğun kitaptaki konuyu en iyi şekilde nasıl anlayabileceği düşünülerek tasarlanmış, açıklama ve bilgiler resim ve fotoğraflarla desteklenmiştir.

Kitapların Özel Amaçları:

Bu başlık altında incelenen kitaplara ilişkin amaçlar sıralanarak hangi yaş grubunda, hangi kitapta olduğu açıklanmaktadır.

1-Basit araç gereçlerle etkili deney yapabilme, deney yapmanın amacını kavrayabilme:

8 Yaş: Deneylerle Bilim, Bilimsel Deneyler,

10 Yaş: Fizik Eğlence Ve Ötesi

2- İnsan vücudunu özelliklerini kavrayabilme, kendi vücudunu tanıma, sağlığını koruyabilme,

8 Yaş: Vücudunuz Nasıl Çalışır, Kaslar Ve Kemikler, Neden Abur Cubur Yememeliyiz, İnsan Vücudu,

3- Bilim tarihi ve gelişimini, bilimin insan hayatındaki yerini kavrayabilme

8 Yaş: Bir Zamanlar, Bilim (Minik Ansiklopedi), Havada Suda Karada

10 Yaş: Piramitleri Kim Yaptı, Denizaltılar, Leonardo'dan Edison'a Mucitler, Ayak İzlerinin Esrarı, Küllerin Altındaki Sır, Geçmişin Anahtarları, Kırık Yumurtalar, Kaybolan İpucu, Keşifler Ve İcatlar, Fizik Eğlence Ve Ötesi, Archimedes'den Einstein'a Bilim Adamları, Keşifler, Bilimsel Gaflar,

4- Dünyanın oluşumunu ve yapısını anlayabilmek, coğrafi özelliklerini keşfetmek, uzayı tanımak:

8 Yaş: Dünya Gezegeni (Sorular Ve Cevaplar), Okyanuslar Ve Nehirler, Dünyamız (Minik Ansiklopedi), Dünya Ve Uzay, Yıldızlar Ve Gezegenler

10 Yaş: Denizler Ve Okyanuslar:

5- Doğal hayatı tanıma, doğayla barışık yaşama ve doğayı koruma:

10 Yaş: Kuşlar, Kutuplarda Yaşam, Ekoloji, Mucizeler Adasına Yolculuk

6- İnsan hayatını kolaylaştıran teknolojik yapılar hakkında bilgi sahibi olma

10 Yaş: Bilgisayarlar, Otomobiller, Denizaltılar

İşlenen konulara örnek teşkil etmesi bakımından bazı kitaplardan derlenen başlıklar şunlardır:

Fen deneylerini anlatan kitaplarda; denge, gaz, batma ve yüzme, hal değişimi, ışık, laboratuvar olarak mutfak, bitkilerle yapılabilecek deneyler anlatılmaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013*

İnsan vücudunu konu edinen kitaplarda; vücudun yeme, konuşma, mikroplarla savaşma, koku alma gibi görevleri, iskelet ve kas yapısı, spor yapma, büyüme, sağlıklı beslenme ve bazı hastalıklar anlatılmaktadır.

Keşif ve bilim tarihi kitaplarında; matbaa, radyo, otomasyon, taşımacılık, ev ve ofis icatları, radyo ve televizyon, silah, bilgisayar, ateş, yazı, tekerlek, takvim, yazı, buhar makinesi, para, elektrik, demiryolu, telgraf, çamaşır makinesi, uçak, fotokopi, şemsiye, video kaset vb. buluşlara yer verilmektedir.

Dünya ve evreni anlatan kitaplarda; dünyanın oluşumu, yer kabuğu, dağlar, yanardağlar, iklim, ormanlar, çöller, kıtalar, denizler, depremler, yağmur ormanları, çöller insanların yeryüzündeki suları kullanma biçimleri, insan doğa ilişkileri anlatılmaktadır.

Teknolojik konulara ağırlık veren kitaplarda; otomobillerin keşfi ve özellikler, denizaltıların keşfi ve insan hayatındaki yeri, bilgisayarların özellikleri anlatılmaktadır.

Plan

Kitapların neredeyse tamamında kitapla ilgili genel bilgiler özet olarak başlangıçta verilmiş ya da o kitabın nasıl okunacağı açıklanmıştır. Bunlar okuyucuya kitapla ilgili ilk anda bilgi vermek için oldukça titiz hazırlanmış bölümlerdir.

Konuların anlatım planı bütünden parçaya ve genelden özele doğrudur. Küçük ayrıntılar ve ilgi çekici bilgiler renkli yazılımlarla ve farklı puntolarla vurgulanmıştır. Açık bir anlatımın konu sırasına göre yapıldığı kitapların anlatımı 8-10 yaş çocuklarının anlayabileceği biçimdedir. Belirli bir konunun tarihi sürecini anlatan kitaplarda geçmişten günümüze doğru kronolojik bir sıra izlenmektedir.

Kitapta anlatılan içerik gerçek fotoğrafların yanı sıra gerçeğe uygun çizimler, renkli resimler, harita ve grafikler, sayısal değerlerin yer aldığı şemalarla desteklenmektedir. Tüm sayfalar rengârenktir ve metinler bu renkli zemine yayılmıştır. Böyle bir anlatım tarzı içeriği daha da güçlendirmekte, görsel okumayı devre sokmaktadır. Çocuk bir konuyu farklı yollardan anlatabileceğinin güçlü örnekleriyle karşılaşmaktadır.

Dil ve Üslup

İncelenen kitapların tamamı çeviridir. 8 yaş grubunda incelenen 14 kitabın Türkçe'ye çevrilme ve yayına hazırlanma safhasında % 57'sinde; 10 yaş grubunda incelenen 20 kitabın Türkçe'ye çevrilme ve yayına hazırlanma safhasında % 40'ında bilimsel danışman desteği bulunmaktadır. Kitapların tamamı fen, teknoloji, doğa vb. konuları içerdiğinden alan bilgisi gerektirmektedir. Bu sebeple bilimsel danışman desteği alanla ilgili terimlerin ve kelimelerin kitap içinde doğru kullanılması ve çocuğa verilmesi aşamasında önemli bir konudur.

Kitaplar kullanılan dil bakımından oldukça akıcıdır. Noktalama ve imla hatası, anlatım bozukluğu, muğlak ifadeler bulunmamaktadır. Çeviri sürecinde ciddi incelemelerden geçtiği anlaşılan kitapların dilinde belgesel tadı vardır. İfadelerde bilimsel bir üslup benimsenmiş; düzgün ve anlaşılır cümleler kullanılmıştır.

Kitapların ortak özelliklerinden biri anlatılan konuyla ilgili bilimsel terimleri ve ifadeleri kullanması bakımından kelime hazinesini zenginleştirici bir yapıda tasarlanmış olmasıdır. Kitaplarda anlatılan konuyla ilgili terimler sık sık kullanılmakta ve örnekler verilmektedir. Buna ek olarak kitapların sonunda dizin ve sözlük yer almakta; konuyla ilgili yeni kelimeler bu sözlükte açıklanmaktadır. Kitapta kullanılan ifadeler anlaşılır ve açıktır; bu ifadelerin büyük bir kısmının gerçek ya da gerçeğe uygun resimlerle desteklenmesi kitapların öğretici özelliğini güçlendirmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013*

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çocukların nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ile karşılaşmaları sağlanmalıdır. Bunun için bir eseri hem dış yapısı yani fiziksel özellikleri açısından hem de iç yapısı yani içerik özellikleri açısından analiz edecek yetişkinlerin rehberliğine ihtiyaç vardır. Yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının çocuk kitaplarının dış yapısında bulunması gereken özellikler konusunda ortalamanın üzerinde bir bilgi düzeyine sahip olduğu, ancak içerik ile dil ve anlatım özellikleri açısından ise yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları tespit edilmiştir (Temizkan, 2011). Maltepe (2008) araştırmasında nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme konusunda kendini yeterli ve yetersiz gören Türkçe öğretmeni adaylarının hemen hemen eşit sayıda olduğunu; kitap seçimi konusunda kendini yeterli gören öğretmen adaylarının ise yeterliklerini, nitelikli çocuk kitaplarının özelliklerine ilişkin bilgileriyle yansıtamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla öğretmen adayları dahi bir kitabın içeriğini değerlendirme noktasında sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında bir çocuk edebiyatı ürününün içeriğinin nasıl analiz edileceğine ilişkin araştırmaların alana katkı sağladığı söylenebilir.

Gönen ve diğerlerinin (2004) yaptığı çalışmada hem alt hem de üst sosyo-ekonomik düzeydeki 5,6,7. sınıf öğrencilerinden hem kızların hem de erkeklerin en fazla roman ve hikâye türünü tercih ettikleri, erkeklerin çizgi romanı kızlardan daha fazla okudukları görülmüştür. Bu sınıf düzeyinde dahi en çok hikâye edici türdeki metinlerden oluşan kitaplar okunmaktadır. Oysa hikâye türü dışında bilgi verici ve şiir türlerinde yayınlar vardır. Özellikle bilgi verici türdeki metinlerin ders dışında da okunan bir tür olarak dikkate alınması gerekir. Çünkü bilgi verici metinlerde tartışma ve sorgulamalara yer verilmesi, öğrencilerin kendisi ve çevresiyle ilgili doğrudan bilgi edinmesini ve edindiği bilgileri sentezleyerek bilgi üretimine geçmesini ve bu yolla eleştirel düşünme becerisi kazanmasını kolaylaştırmaktadır (Aylanç, 2012). Bilgi verici metinlerin bu özellikleri dikkate alındığında çocuk kitaplarının bu işlevi ne derece yerine getirebildiği konusu önem kazanmaktadır. Çocuk kitaplarının genel özellikleri ile ilkökul düzeyindeki çocukların öğrenme ihtiyaçları karşılaştırıldığında bu önem artmaktadır. Bu noktada “Çocuk ders kitabı dışında kendisine uygun bilgilendirici metinlerle nerelerde karşılaşmaktadır?” “Çocuk kitaplarında bilgilendirici metinlerin tasarımı ve öğreticiliği ne durumdadır?” soruları üzerinde dikkatle düşünmek gerekmektedir.

İncelenen kitaplarda fen bilimleri, doğa, uzay, teknoloji ve bilim tarihi konularına yer verilmiştir. Kitapların tamamında çocuklara doğa sevgisi ve doğayı koruma bilinci aşılanmaktadır. Kitaplarda daha çok Avrupa ve Amerika bilim tarihi konularına verildiği görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında kitapların tamamının çeviri olmasının da etkili olduğu düşünülmektedir. Zaten çeviri kitaplara kültürel tanıtım noktasında eleştirel bakılmaktadır. Alanyazın incelendiğinde de ya çeviri yaklaşımlarına yönelik (Kılıç, 2009) ya da o çeviri ile yapılan kültürel tanıtım ya da aktarımların incelendiği çalışmaların (Mert vd, 2013) olduğu görülmektedir.

İncelemeler sonucunda TÜBİTAK tarafından yayınlanan 8-10 yaş grubu çocuk kitaplarındaki tema ve konuların çocukların özelliklerine uygun olduğu; dil ve anlatım bakımından anlaşılabilir ve okunabilir olduğu; çocuğa kazandırılmak istenen duygu ve düşünce ile anlatılan konuların uyumlu olduğu söylenilebilir. Demircan (2006) çalışmasında TÜBİTAK’ın, yayımladığı çocuk kitaplarında, bir çocuk kitabının taşınması gereken iç yapı ve dış yapı ölçütlerinin olduğunu belirtmektedir. Bu noktada her iki çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda uygulamalı olarak harita, şema, grafik ve kullanılan bazı özel renklendirmelerin nasıl okunacağı bilgisi verilmektedir. Kitaplarda kullanılan dil çocukların kelime hazinesini zenginleştirici özellikte görülmektedir. Demircan’ın (2006)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

çalışmasında da incelenen TÜBİTAK kitapları dil ve anlatım yönünden yeterli düzeyde görülmüştür.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında şu öneriler sunulabilir:

1. İncelenen çocuk kitapları içerik özellikleri bakımından 8-10 çocuklarının ihtiyaçlarına ve özelliklerine uygundur. Bu tür bilgi verici kitapların okul ve sınıf kitaplıklarında daha çok yer almalıdır.

2. İncelenen kitaplar çocuklara bilimsel bilgiyi, bu bilgiye ulaşma yollarını ve eleştirel düşünme becerisini kazandırmaktadır. Bu becerilerin çocuklarda erken yaşlarda gelişmesi için bu kitaplar çocuklar tarafından okunmalıdır.

3. Kitap seçiminde sadece hikâye kitaplarının değil bu tür bilgi verici kitapların da seçilmesi çocuğun duygu ve düşünce dünyasını etkilemektedir. Öğretmen ve veliler kitap seçiminde hikâye kitapları yanında bu tür kitaplara da dikkat etmelidirler.

KAYNAKÇA

- ASLAN, C.(2006) Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Gelişim Sürecindeki Yeri. *2.Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı*, s.189-200. 04-06 Ekim 2006.Ankara
- AYLANÇ, M. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Özel Öğretim Yöntemleri Dersi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar: Bilgilendirici Ve Öğretici Metinler Örneği. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*.s.31.<http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s31/19%20aylanc.pdf>
- DEMİRCAN, C.(2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.
- GÖNEN, M., ÖNCÜ, E.Ç., İŞİTAN, S. (2004). İlköğretim 5., 6. Ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 164,
- GÖNEN, M., KATRANCI, M.,UYGUN ,M. Ve UÇUŞ, Ş. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 250-265.
- KARAKUŞ, I.Ş.(2006) *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KARATAY, H. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. (Editör:Tacettin ŞİMŞEK). Ankara. Grafiker Yayınları.
- KAYA, M.(2006). Okuma Yazma Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Öğretim Amaçlı Kullanımındaki Yöntem Ve Teknikler. *2.Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı*, ss:117-122. 04-06 Ekim 2006.Ankara
- KILIÇ, O.(2009). Çeviri Yoluyla Popüler Bilim: Tübitak Yayınları Örneğinde Türkiye’de Popüler Bilim Alanında Çeviri Yaklaşımları ve Sorunları. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*.
- KURAN, Ş.B.(2011) Çocuk Edebiyatı ve Kültür Eğitimi İlişkisi. *3.Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı*, 05- 07 Ekim 2011, Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi.

- MALTEPE, S.(2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlikleri. *Türkçe Öğretimi Kongresi Kitabı*. 18-20 Mayıs, İstanbul: MEB Devlet Kitapları.
- MERT, O., ALBAYRAK, F.,SERİN N. (2013). Çeviri Çocuk Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 58-73.
- OKUYAN, H.(2009).Türkçe ve Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Saatlerinde Kullanılan Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçme Ölçütleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18,135-159
- ÖZKAN, N. ve YILMAZ, B.(2006) Çocuk Kitaplarında Dil Sorunları. *2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (04-06 Ekim 2006)* Ankara.
- SEVEN, S. (2011). *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. (Editör:Şener DEMİREL). Ankara. Pegem Akademi.2. baskı.
- SEVER, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14-15.
- ŞİRİN, M.R.(2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- TEMİZKAN, M. (2011). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikleri Algılama Durumları. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 339-357.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK) SÖZLÜĞÜ (<http://www.tdk.gov.tr/>)
- ZİVTCİ, F. (2006) *Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri Ve Önemi*. 2.Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı, s.189-200. 04-06 Ekim 2006.Ankara

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

